

Надмірне втручання у свободу вираження поглядів судді, покараної за передчасне розголошення причин для своєї окремої думки

У сьогоднішньому рішенні¹ палати у справі [«Маноле проти Республіки Молдова»](#) (заява № 26360/19) Європейський суд з прав людини одноголосно постановив, що було:

порушення статті 10 (свобода вираження поглядів) Європейської конвенції з прав людини.

Справа стосувалася звільнення заявниці з посади судді за те, що вона повідомила пресі про причини надання своєї окремої думки, існування якої було вже відомо, до публікації повного тексту рішення, винесеного апеляційним судом у справі, яку вона слухала.

Суд зазначив, що обов'язок суддів щодо нерозголошення вимагав від них не розголошувати причини прийняття певного рішення до того, як ці причини стануть доступними для громадськості. Однак, він наголосив, що процесуальні гарантії, а також характер і суворість накладеного покарання є додатковими критеріями, які слід вивчати під час оцінки пропорційності втручання у здійснення свободи вираження поглядів, як це гарантовано статтею 10 Конвенції.

Що стосується процесуальних гарантій, Суд висловив застереження щодо вибору, наданого Національній комісії судово-правової служби (НКСПС) стосовно типу адміністративної процедури, яку слід використовувати у справі заявниці. Він також зазначив, що Верховний Суд не розглянув обґрунтування заявниці на апеляцію щодо недотримання положень Закону № 947/1996 про НКСПС. У цьому законодавстві, в контексті можливих адміністративних санкцій за порушення заборони розголошення інформації, йдеться про дисциплінарну процедуру, яка містить процесуальні гарантії.

Що стосується накладеної санкції, Суд зауважив, що звільнення заявниці було єдиним покаранням, яке могло бути застосоване на той час. Це була дуже жорстка міра покарання, яка остаточно закінчила її кар'єру після 18 років успішної служби. Суд також зазначив, що в той час, коли Верховний Суд розглядав апеляцію заявниці, Закон № 544/1995 (про статус суддів), на підставі якого було застосовано санкцію до заявниці, нещодавно зазнав змін таким чином, що порушення заборони на розголошення інформації суддями більше навіть не караються на цій правовій підставі. У той же час, Законом № 178/2014 (про дисциплінарну відповідальність суддів), який, на думку заявниці, слід застосувати у її справі, передбачав низку санкцій за порушення цієї заборони. На думку Суду, з цих законодавчих змін стало зрозуміло, що законодавець навіть тоді вважав, що порушення суддями заборони на розкриття інформації мають розглядатися у світлі повного спектру санкцій, можливих для застосування в рамках дисциплінарної відповідальності. Отже, Суд вирішив, що не можна вважати, що національні органи влади застосували відповідні стандарти, які впливають із прецедентної практики Суду щодо статті 10 Конвенції, і що, в будь-якому випадку, санкція, застосована до заявниці, не вбачається необхідною в демократичному суспільстві.

1. Відповідно до статті 43 та 44 Конвенції, це рішення Палати не є остаточним. Протягом трьох місяців після його винесення будь-яка сторона може просити передати справу до Великої Палати Суду. Якщо таке клопотання подано, колегія з п'яти суддів встановлює чи справа заслуговує додаткового розгляду. У такому разі Велика палата розглядає справу та виносить остаточне рішення. Якщо запит про направлення буде відхилено, рішення Палати стане остаточним у цей день.

Після того, як рішення стає остаточним, воно передається до Комітету міністрів Ради Європи для нагляду за його виконанням. Додаткову інформацію про процес виконання можна знайти тут: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution.

Основні факти

Заявниця, Домніка Маноле, є громадянкою Молдови та Румунії, яка народилася в 1961 році. У той час вона була суддею Апеляційного суду Кишинева.

У червні 2017 року Апеляційний суд Кишинева, засідаючи у складі трьох суддів, однією із яких була заявниця, відхилив заяву газети «Jurnal de Chişinău» про відновлення строку апеляції у справі про наклеп, яка стосувалася газети та Спікера парламенту Молдови. У цій справі газету зобов'язали викласти спростування на телеканалі «Jurnal TV», який належить тому ж медіа-тресту. Заявниця додала до рішення свою окрему думку. Резолютивна частина рішення, яка вказує на наявність думки заявника, була зачитана на відкритому засіданні, а інформація з цього приводу була опублікована на веб-сайті Міністерства юстиції, де справа була представлена як «перебуває на розгляді».

Перед публікацією повного тексту рішення Апеляційного суду із заявницею зв'язався журналіст телеканалу «Jurnal TV», якому вона надіслала повідомлення на мобільний телефон, в якому коротко пояснила мотиви своєї думки. Того ж дня «Jurnal TV» опублікував статтю про розмову із заявницею та обґрунтування її окремої думки, яку вона висловила.

Згодом судовий інспектор надіслав до НКСПС «меморандум про інформацію, поширену ЗМІ» щодо справи та розкриття заявницею змісту її окремої думки. Встановивши, що поведінка заявниці порушує Закон про статус суддів, Комісія звернулася до Президента Республіки Молдова щодо звільнення заявниці з посади судді. Президент Республіки задовольнив це звернення в липні 2017 року. Заявниця подав заяву до Верховного суду, який у листопаді 2018 року відхилив її як необґрунтовану.

Скарги, порядок і склад суду

Посилаючись, зокрема, на статтю 10 (свобода вираження поглядів), заявниця стверджувала, що її звільнення становило нелегітимне та непропорційне втручання в її право поширювати інформацію, що становить суспільний інтерес.

Заяву було подано до Європейського суду з прав людини 14 травня 2019 року.

Рішення було винесено Палатою з семи суддів у такому складі:

Arnfinn Bårdsen (Норвегія), *Голова*,
Jovan Ilievski (Північна Македонія),
Egidijus Kūris (Литва),
Pauliine Koskelo (Фінляндія),
Lorraine Schembri Orland (Мальта),
Frédéric Krenc (Бельгія),
Davor Derenčinović (Хорватія),

а також Hasan Bakırcı, *Section Registrar*.

Рішення Суду

Стаття 10

Суд зазначив, що, як підтверджено Верховним Судом у його рішенні від 19 листопада 2018 року, звільнення заявниці ґрунтувалося виключно на тому факті, що вона оприлюднила телеканалу Journal TV короткий виклад причин своєї окремої думки. Суд постановив, що мало місце втручання у здійснення заявником свого права, яке, очевидно, захищається статтею 10 Конвенції.

Безперечно те, що втручання мало правову основу (а саме статті 8 і 25 Закону № 544/1995) і було доступним. Щодо його передбачуваності, заявниця стверджувала, що до її справи щодо будь-яких порушень правил і заборон, вчинених суддями, мав бути застосований Закон № 178/2014, який передбачав гарантії в дисциплінарних питаннях.

У той час обидва Закон №. 544/1995 (застосований у цій справі) та Закон № 178/2014 (на який посилалася заявниця) передбачали, що звільнення було єдиною санкцією, застосовуваною до суддів, які порушили заборону на розголошення інформації.

Суд зазначив, що НКСПС користувалася широкими дискреційними повноваженнями у виборі адміністративної процедури, яка буде використана у справі судді, підозрюваного в порушенні цих положень.

Під час перевірки пропорційності, він мав би брати до уваги застереження, які він висловив щодо обсягу повноважень НКСПС вибирати яку процедуру та, відповідно, які гарантії застосовувати для накладення санкцій за певну поведінку з боку судді. Відповідно, він був готовий вважати, що оскаржуване втручання, яке було передбачено Законом №. 544/1995, було передбачено законом і переслідувало принаймні одну з цілей, визнаних законними Конвенцією, а саме підтримання авторитету та неупередженості судової влади.

Щодо того, чи було втручання необхідним у демократичному суспільстві, Суд зазначив, що в той час заявниця, в силу своєї посади судді, була в принципі пов'язана обов'язком щодо нерозголошення. Він також зазначив, що існування її окремої думки було відомо з моменту винесення на відкритому слуханні 8 червня 2017 року Апеляційного суду Кишинева рішення про відхилення заяви «Jurnal de Chişinău» про відновлення строку для оскарження справи про наклеп за участю газети та Спікера парламенту Молдови. Таким чином, станом на дату винесення, можна було зробити висновок про позицію заявниці щодо пізнього характеру оскарження, про яке йдеться. Тим не менш, Суд зазначив, що заявниця вирішила піти далі і відповісти на конкретне запитання журналіста, коротко підсумувавши причини своєї окремої думки.

Щодо розкриття інформації Суд повторив, що в принципі судові органи повинні проявляти максимальну обачність щодо справ, які вони розглядають, щоб зберегти свій імідж неупереджених суддів. Ця обачність повинна відговорювати їх від звернень до преси, навіть коли їх провокують.

Хоча Суд вважав, що ця справа стосувалася питання суспільного інтересу, в якому зацікавленість ЗМІ в поширенні інформації значно зменшилася з плином часу, і що заявник обмежив зміст наданої інформації, він все ж визнав відповідними причини, наведені Верховним Судом для застосування санкції за таку поведінку. У зв'язку з цим він постановив, що обов'язок суддів на нерозголошення вимагав від них не розголошувати причини рішення до того, як ці причини стануть доступними для громадськості.

Проте Суд нагадав, що процесуальні гарантії, а також характер і суворість накладеного покарання є додатковими критеріями, які слід досліджувати під час оцінки пропорційності втручання у здійснення свободи вираження поглядів, гарантованої статтею 10.

Стосовно процесуальних гарантій Суд зазначив, що, на відміну від Закону №. 544/1995, який був застосований у цій справі, дисциплінарна процедура відповідно до Закону №. 178/2014 передбачала гарантії, розроблені для того, щоб контролювати широкі повноваження НКСПС у цій сфері. Він також зазначив, що у цій справі Верховний Суд розглянув аргументи заявниці виключно з точки зору повноважень НКСПС відповідно до Закону №. 544/1995, не розглядаючи питання недотримання цим органом процедури, встановленої Законом № 947/1996, в якій йдеться про дисциплінарну процедуру у випадку порушення суддею заборони про розголошення інформації.

Що стосується накладеної міри покарання, Суд зауважив, що звільнення заявниці було єдиним покаранням, яке могло бути застосоване на той час. Це була дуже жорстка міра покарання, яка остаточно закінчила її кар'єру після 18 років успішної служби. Крім того, санкція не послідувала за іншими заходами, вжитими щодо заявниці раніше. Відповідні міжнародні документи та висновки, а також законодавство та практика держав-членів Ради Європи передбачають, що тест на пропорційність також повинен оцінювати суворість санкції, обраної з ряду доступних санкцій, щодо змісту та контексту оскаржуваних зауважень. У цій справі така оцінка не була проведена, і Уряд не заперечував того, що будь-які виняткові обставини виправдовують застосування єдиної санкції такої тяжкості.

Нарешті, у той час, коли Верховний Суд розглядав апеляцію заявниці, Закон № 544/1995 (про статус суддів), на підставі якого було застосовано санкцію до заявника, нещодавно зазнав змін таким чином, що порушення заборони на розголошення інформації суддями більше навіть не караються на цій правовій підставі. У той же час, Законом № 178/2014 (про дисциплінарну відповідальність суддів), який, на думку заявниці, слід застосувати у її справі, передбачав низку санкцій за порушення цієї заборони. Хоча до завдань Суду не входило оцінювати, чи міг Верховний Суд зробити будь-які висновки з нещодавніх змін під час оскаржуваного провадження, які стосувалися попередніх подій, тим не менш, з цих законодавчих змін стало зрозуміло, що законодавець навіть тоді вважав, що порушення суддями заборони на розкриття інформації мають розглядатися у світлі повного спектру санкцій, можливих для застосування в рамках дисциплінарної відповідальності.

Отже, Суд дійшов висновку, що не можна вважати, що національні органи влади застосували відповідні стандарти, які випливають із прецедентної практики Суду щодо статті 10 Конвенції, і що, в будь-якому випадку, санкція, застосована до заявниці, не вбачається необхідною в демократичному суспільстві. **Отже, мало місце порушення статті 10 Конвенції.**

[Справедлива сатисфакція \(стаття 41\)](#)

Суд постановив, що Республіка Молдова повинна була виплатити заявниці 4500 євро за відшкодування моральної шкоди та 5000 євро відшкодування судових витрат.

Рішення доступне лише французькою мовою.

Цей прес-реліз є документом, створеним Реєстром. Це не є обов'язковим для Суду. Рішення, вироки та додаткову інформацію про Суд можна знайти на сайті www.echr.coe.int. Для отримання прес-релізів Суду, будь ласка підпишіться: www.echr.coe.int/RSS/en або підпишіться на нас у Twitter [@ECHR_CEDH](https://twitter.com/ECHR_CEDH).

Контакти прес-офісу

echrpress@echr.coe.int | tel.: +33 3 90 21 42 08

Ми б просили журналістів надсилати свої запити електронною поштою.

Inci Ertekin (tel.: + 33 3 90 21 55 30)

Tracey Turner-Tretz (tel.: + 33 3 88 41 35 30)

Denis Lambert (tel.: + 33 3 90 21 41 09)

Neil Connolly (tel.: + 33 3 90 21 48 05)

Jane Swift (tel.: + 33 3 88 41 29 04)

Європейський суд з прав людини був заснований у Страсбурзі державами-членами Ради Європи в 1959 році для розгляду ймовірних порушень Європейської конвенції з прав людини 1950 року..

Неофіційний переклад відділу міжнародного співробітництва та взаємодії з органами державної влади секретаріату ВРП